

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ВОЛОДАРСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ САНАТОРНА ШКОЛА-ІНТЕРНАТ І-ІІІ СТУПЕНІВ»

Життєзнавство

в сучасній школі:

від теорії до практики

Практико зорієнтований посібник



Володарка
2016

УДК 37.013.3:316.477-043.2](072)

ББК 74.66в.я82

Життєзнавство в сучасній школі: від теорії до практики : практико-зорієнтований посібник / за редакцією І. Г. Єрмакова. – К. : , 2016. – 590 с.

Редакційна колегія:

А. І. Косовський – голова редакційної колегії;

І. Г. Єрмаков – науковий редактор, кандидат історичних наук;

Т. В. Некраш – заступник голови редакційної колегії;

О. М. Глобець – заступник голови редакційної колегії; **Т. С. Гурлева**, кандидат психологічних наук; **В. Ф. Калошин**, кандидат технічних наук; **В. В. Нечипоренко**, доктор педагогічних наук; **К. І. Приходченко**, доктор педагогічних наук, професор; **Л. Д. Бевзенко**, доктор соціологічних наук; **І. О. Мартинюк**, доктор соціологічних наук; **Н. І. Соболева**, доктор соціологічних наук; **Н. М. Гордієнко**, кандидат соціологічних наук; **Л. В. Литвинюк**, кандидат педагогічних наук.

У практико зорієнтованому посібнику розкриваються концептуальні, змістові, виховні, технологічні, управлінські аспекти життєзнавства, що спрямоване на забезпечення реалізації життєвого і життєтворчого потенціалу інноваційного розвитку різних типів закладів освіти. Посібник є логічним продовженням висвітлення актуальних проблем реформування освіти, що знайшли відображення у книзі «Основи життєзнавства у сучасній школі» (2009 р.).

Адресується педагогам, керівникам загальноосвітніх навчальних закладів, усім, хто розвиває ідеї педагогіки і психології життєтворчості.

ISBN 978-966-2076-21-01

КЗ «Володарська загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-III ступенів»

ЗМІСТ

Замість переднього слова життєзнавчі максими.....7

РОЗДІЛ I КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОБРИСИ ЖИТТЄЗНАВСТВА В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

<i>Єрмаков І. Г.</i> Освіта для життєтворчості особистості у ХХІ столітті.....	23
<i>Косовський А. І.</i> Стратегічні життєзнавчі орієнтири Володарської санаторної школи-інтернату	51
<i>Косовський А. І.</i> Становлення соціально-педагогічної системи школи життєзнавства.....	58
<i>Гурлева Т. С.</i> Життя як гармонійна єдність біологічного, соціального і духовного	69
<i>Бевзенко Л. Д.</i> Життєтворчість, синергізм, свобода: ідея життєтворчості в новому культурному контексті.....	81
<i>Мартинюк І. О., Соболева Н. І.</i> Сучасна молодь України: проблеми життєвого вибору	97
<i>Калошин В. Ф.</i> Формуємо ефективну життєву філософію	116
<i>Приходченко К. І., Приходченко В. В., Приходченко О. В.</i> Педагогічна терапія – орієнтація на внутрішній локус контролю цілісного здоров'я людини	129
<i>Нечипоренко В. В.</i> Інноваційний досвід системної організації практико зорієнтованої життєтворчості учнів	136
<i>Алексієнко С. О.</i> Прогностичні орієнтири розвитку гімназії-інтернату у світлі викликів ХХІ століття	145
<i>Калошин В. Ф.</i> Візьміть на себе відповідальність: ви – творець свого життя!.....	152
<i>Литвинюк Л. В.</i> Біографічно-комунікативні практики в освітньому краєзнавстві	164
<i>Беленок А. А.</i> Наследники истории – рулевые будущего	176
<i>Сташук О. О.</i> Розвиток уявлень дитини дошкільного віку про сутність людського життя	188
<i>Дзюба В. О.</i> Формування у вихованців моральних цінностей з позицій добра, толерантності, пріоритету виховання в родині	196
<i>Маврін В. В.</i> Організація життєпізнавальної діяльності учнів на засадах педагогіки життєтворчості	206

РОЗДІЛ II
ЖИТТЄЗНАВЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗМІСТУ ОСВІТИ
В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

<i>Косовський А. І.</i> Концептуальний потенціал інноваційного розвитку школи життєзнавства.....	217
<i>Некраш Т. В.</i> Моделювання науково-методичної роботи школи життєзнавства	222
<i>Охоча Н. А.</i> Життєзнавство у контексті педагогічної компаративістики.....	236
<i>Припишнюк Я. В.</i> Потреба сучасного суспільства в компетентностях високого рівня	240
<i>Мартиненко О. В.</i> Единбурзькі опитувальники Джона Равена	244
<i>Луцак Н. В.</i> Розвиток життєвих компетенцій молодших учнів	247
<i>Кардаш О. А.</i> Створення ситуації успіху та творчого співробітництва у молодших учнів на уроках «Я у світі» засобами інноваційних технологій	251
<i>Мороз О. В.</i> Нова школа – нова якість навчально-виховного процесу	254
<i>Островська І. В.</i> Духовний потенціал уроків зарубіжної літератури	257
<i>Гайдай Н. О.</i> Математика – інструмент розв’язання життєвих проблем	265
<i>Сироветник Н. О.</i> Значення уроків математики у школі життєзнавства ...	268
<i>Масло Л. В.</i> Життєва компетентність – необхідна умова інтеграції випускника школи в соціум	271
<i>Погребна Ж. І.</i> Розвиток життєвих компетенцій на уроках фізики	280
<i>Смілянська Т. А.</i> Розвиток життєвих компетенцій на уроках біології	285
<i>Купріячук Л. А.</i> Географія навколо нас	294
<i>Носкова Т. Л.</i> Життя – це музика, осяяна любов’ю	301
<i>П’яткун А. М.</i> Формування навичок здорового способу життя	305
<i>Червоненко К. С.</i> Навчально-виробнича соціальна практика – форма профорієнтаційної роботи з учнями навчально-реабілітаційного центру	309
<i>Опаряк В. О.</i> Розвиток творчої особистості дитини засобами арт-терапії на уроках образотворчого мистецтва	316

РОЗДІЛ III

ЖИТТЄЗНАВЧІ ТЕХНОЛОГІЇ: ЇХ МІСЦЕ І РОЛЬ У ДОСЯГНЕННІ НОВОЇ ЯКОСТІ ОСВІТИ

<i>Позднякова О. Л.</i> Соціальна практика учнів – компонент сучасної виховної системи школи-інтернату	324
<i>Довгань А., Мазуркевич І.</i> Сучасні підходи до формування підприємливості та ініціативності – важливої компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів	331
<i>Маковкіна Н. О.</i> Формування життєвих компетенцій вихованців інтернатних закладів засобами проектної діяльності	337
<i>Курінна Л. В.</i> Розвиток соціокультурної компетентності учнів у процесі дослідницької соціальної практики	347
<i>Кудінова М. С.</i> Розвиток стресостійкості учнів навчально-реабілітаційних закладів засобами соціальної практики	356
<i>Луцак Н. В.</i> Роль гри в засвоєнні норм соціальної поведінки учнями початкових класів	365
<i>Кардаш О. А.</i> Освітні технології формування життєвої компетентності молодших учнів	369
<i>Серпутько Л. В.</i> Формування життєвої компетентності шляхом життєвого проектування на уроках української літератури	374
<i>Островська І. В.</i> Життєтворчий проект на уроках української мови і літератури	379
<i>Некраш Т. В.</i> Організація проектної діяльності учнів у вивченні математики.....	383
<i>Масло Л. В.</i> Проектна діяльність на уроках інформатики – засіб формування активної життєвої позиції учня	390
<i>Погребна Ж. І.</i> Проектна діяльність на уроках фізики.....	403
<i>Павлівська В. А.</i> Інтерактивні технології в роботі шкільної бібліотеки – основа формування життєвої компетентності учнів	406
<i>Павлівська В. А.</i> Метод проектів у роботі шкільної бібліотеки.....	409

РОЗДІЛ ІV
ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ ЖИТТЄВИХ
РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

<i>Глобець О. М.</i> Організація виховного простору в навчальному закладі... 416	416
<i>Глобець О. М.</i> Організаційно-педагогічні засади системи виховної діяльності школи життєзнавства..... 421	421
<i>Гордієнко Н. М.</i> Формування життєвих траєкторій учнів в умовах освітньо-реабілітаційного простору 439	439
<i>Василенко Л. М.</i> Уроки життя в сучасній школі 447	447
<i>Припишнюк Я. В.</i> Розвиток життєвих компетенцій – основа формування життєтворчого потенціалу особистості учня 451	451
<i>Глобець О. М.</i> Становлення патріота – громадянина України в умовах інноваційної виховної системи школи життєзнавства 454	454
<i>Гурін А. В., Лозова А. Б.</i> Виховання патріотизму на основі національних традицій та звичаїв українського народу 464	464
<i>Лозова А. Б.</i> Формування в учнів потреби до праці як першої життєвої необхідності, цінності й способу досягнення життєвого успіху 469	469
<i>Глобець О. М.</i> Психолого-педагогічний супровід учнів санаторної школи..... 473	473
<i>Приходченко К. І.</i> Особистісна життєва перспектива – ключова компетенція виховання випускника школи для навчання у вузі 483	483
<i>Косовський А. І.</i> Становлення компетентного випускника 487	487
<i>Луцак Н. В.</i> Прогностична модель випускника початкової школи 496	496
<i>Купріянчук Л. А., Масло Л. В.</i> Модель випускника основної школи..... 501	501
<i>Серпутько Л. В.</i> Модель випускника старшої школи..... 512	512
<i>Каплун Н. М.</i> Цільова виховна програма «Ключі до успіху»..... 515	515
<i>Глобець О. М.</i> Програма «Життєві горизонти» 522	522
<i>Ступніцька Л. А., Циганенко В. А.</i> Формування сімейних цінностей на основі родинно-сімейних традицій..... 544	544
<i>Припишнюк Я. В.</i> Здоров'язберігаючі технології – складова виховної діяльності закладу..... 555	555
<i>Гайдай Н. О.</i> Професійне становлення особистості в умовах санаторної школи-інтернату..... 569	569
<i>Сірак Л. П.</i> Психолого-педагогічне моделювання роботи з батьками в умовах сучасних викликів.....583	583

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧА СОЦІАЛЬНА ПРАКТИКА – ФОРМА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ НАВЧАЛЬНО- РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

К. С. Червоненко,

методист комунального вищого
навчального закладу «Хортицька
навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Сучасне суспільство вимагає становлення висококваліфікованого, мобільного, активного і конкурентоспроможного професіонала, що можливо лише за умов всебічного розвитку учнів, їх здібностей та творчого потенціалу. Проблема професійного вибору рано чи пізно постає перед кожним учнем, який має зробити відповідальний і самостійний вибір щодо свого майбутнього. Здійснення зазначеного вибору вимагає цілеспрямованого процесу, метою якого є готовність дитини до здійснення професійного самовизначення, яке можливо здійснити через ефективно організовану профорієнтаційну роботу.

Сьогодні у системі неперервної освіти майже відсутня цілеспрямована системна профорієнтаційна робота, яка має сприяти професійному самовизначенню особистості не тільки з урахуванням її потреб і можливостей, але й ситуації на ринку праці та відсутня система комплексної взаємодії соціальних інститутів, що мають вирішувати завдання професійного самовизначення [1].

Більшість дослідників (М. Захаров, Г. Клімов, Н. Побірченко, М. Пряжников, О. Сазонов, Б. Федоришин та ін.) проблему професійної орієнтації розглядають у зв'язку із дослідженням різних аспектів діяльності та аналізу її структурних компонентів (складових профорієнтаційної роботи).

Так, Г. Клімов наголошує, що профорієнтація – це складне й багатопланове явище, яке поєднує економічні процеси із соціальними, освітянські з психологічними; це сукупність виховних і навчальних впливів, що забезпечують самостійність, свідомість у виборі, оволодінні й організації кожним членом суспільства професійної діяльності, яка відповідає нагальним потребам країни й дозволяє максимально реалізувати здібності й нахили особистості [4, с. 6].

Комплексно розглядає профорієнтацію М. Захаров, який визначає її як «тривалий, у певному сенсі незворотний соціальний процес освоєння особистістю тієї чи іншої професії, ...що враховує як потреби суспільства, так і можливості, потреби, інтереси, ідеали самого індивіду [3, с. 20]». До основних структурних компонентів профорієнтації дослідник відносить:

профпросвіту, розвиток інтересів та здібностей, нахилів у різних видах діяльності (пізнавальній, трудовій, ігровій, комунікативній), профконсультацію та профадаптацію [4, с. 93].

Б. Федоришин у структурі професійної орієнтації виділяє лише три основні компоненти: профінформацію, профконсультацію та початковий профвідбір.

Мітевим І. і Шинкар Л. до основних структурних компонентів професійної орієнтації були віднесені: професійне просвітництво (профінформація), професіографія, профдіагностика та профвідбір.

Пряжников М. та Гладкова В., розглядаючи детальну структуру організації системи професійної орієнтації учнів, надають і виділяють декілька взаємопов'язаних етапів: професійну інформацію (профпросвіту), професійну консультацію, професійний добір і відбір та професійну адаптацію [2, с. 18].

Розглянемо докладніше основні компоненти профорієнтаційної роботи.

Професійна інформація – система заходів щодо накопичення і розповсюдження відомостей про зміст і перспективи сучасних професій та вимоги, що висуваються до особи (учня), яка бажає їх набути; форми й умови оволодіння різними спеціальностями; можливості професійно-кваліфікаційного зростання; стан та потреби ринку праці; формування професійних інтересів, намірів та мотивацій особи.

Професіографія передбачає опис професій чи спеціальностей, які вони висувають до психологічних і фізичних якостей людини, а також чинники успішності та задоволеності особистості певною професійною діяльністю.

Профдіагностика – дослідження професійних інтересів, нахилів, психофізіологічних та особистісних особливостей учнів.

Професійна консультація – науково організована система взаємодії психолога-профконсультанта (педагога) та особи (учня), що потребує допомоги у виборі або зміні професії чи виду діяльності, на основі вивчення індивідуально-психологічних характеристик, особливостей життєвої ситуації, професійних інтересів, нахилів, стану здоров'я особи.

Професійний добір – система профдіагностичного обстеження особи (учня), спрямована на визначення конкретних професій, найбільш придатних для оволодіння нею.

Професійний відбір – система профдіагностичного обстеження особи (учня), спрямована на визначення ступеня її придатності до окремих видів професійної діяльності згідно з нормативними вимогами.

Професійна адаптація – комплексна система заходів, яка покликана сприяти процесу пристосування особи (учня) до психологічних та організаційно-технічних особливостей професійної діяльності на виробництві, успішному професійному становленню фахівця будь-якого профілю [2, с. 48].

У структурі практико зорієнтованої життєтворчості вихованців Хортицького центру важливим компонентом профорієнтаційної роботи виступає система навчально-виробничої соціальної практики, яка виступає новим експериментальним напрямком реалізації профорієнтаційної роботи в умовах сучасного навчально-реабілітаційного закладу.

Як зазначає І. Єрмаков, виробнича соціальна практика здійснюється за межами загальноосвітнього навчального закладу, на підприємстві, в установі, організації. Предметом цього виду (типу) соціальної практики є професійні проби, професійне самовизначення учня, отримання ним життєвого досвіду. Результатом практики є професійна орієнтованість учня, досвід виконання елементів майбутньої професійної діяльності, практичне уявлення про неї. Виробнича практика має виразний індивідуальний характер.

Враховуючи специфіку та контингент вихованців навчально-реабілітаційного закладу, було прийнято рішення, що найефективніше в умовах Хортицького центру було впровадження навчально-виробничої соціальної практики, яка виступає обов'язковою та необхідною складовою освітньо-реабілітаційного процесу. Вона передбачає створення умов для наближення змісту навчальних предметів до реального життя, спостереження та дослідження учнями процесів життєдіяльності суспільства, розширення світогляду школярів, формування в них життєво необхідних компетенцій, посилення практичної та професійно-орієнтаційної спрямованості навчально-виховного процесу.

Навчально-виробнича соціальна практика передбачає моделювання елементів конкретного виду професійної діяльності, що мають завершений вигляд, яке сприяє свідомому й обґрунтованому прийняттю рішення про оцінку, самооцінку її виконання; це «примірювання» своїх індивідуальних особливостей до конкретної праці відповідно до її вимог.

Навчально-виробнича соціальна практика організована протягом всього навчального року. У її процесі учням повідомляють базові відомості про конкретні види професійної діяльності; моделюються основні елементи різних видів професійної діяльності; визначається рівень готовності учнів до виконання певної професійної діяльності; забезпечуються умови для діяльності.

Учень самостійно приймає рішення щодо участі у навчально-виробничій соціальній практиці, самостійно обирає сферу діяльності, де він хотів би працювати. Навчальний заклад може рекомендувати сфери та напрямки діяльності (відповідно здібностей учня), запропонувати «бази практики», але всі рішення приймає сам учень з урахуванням своїх вподобань та особливостей стану здоров'я. Він же несе відповідальність за якість своєї роботи.

Навчально-виробнича соціальна практика спрямована на формування в учнів цілісного уявлення про конкретну професію, групу споріднених професій, сферу, що їх включає, розвиток інтересів, схильностей, здібностей,

професійно важливих якостей особи. Цей вид соціальної практики учнів, як і традиційна професійна проба, включає три найважливіші компоненти соціально-економічної компетенції особистості: технологічний, ситуаційний і функціональний, що дозволяє виявити усвідомлення оптимальної відповідності вибраної діяльності учням і відтворити цілісний образ професії.

Технологічний компонент характеризує операційну сторону професії, припускає оволодіння прийомами роботи учнів зі знаряддями праці, знаннями про послідовність дій на предмет праці з метою отримання завершеного виробу. Даний компонент спрямований на ознайомлення зі способами отримання знань і вмінь та їх застосуванням у практичній діяльності. Він дозволяє відтворити наочну сторону професійної діяльності.

Ситуативний компонент відтворює змістовну сторону професійної діяльності, визначає її предметно-логічні дії. Виконання завдань вимагає від учнів певних розумових дій на основі досвіду та знань. Учень повинен знайти спосіб діяльності, який найбільшою мірою відповідає його природним даним і формі поведінки, що склалася у нього.

Функціональний компонент відображає динамічну сторону професійної діяльності, визначає успішність освоєння способу діяльності за допомогою засобів, прийомів, внутрішніх компенсаторних механізмів учнів. Фіксуються показники, яких треба досягнути, виходячи із основних завдань навчально-виробничої практики.

Метою впровадження навчально-виробничої соціальної практики є розвиток пізнавальної діяльності учнів, залучення їх до пошукової роботи, поглиблення та систематизацію знань, умінь і навичок школярів, усвідомлення практичної складової навчальних курсів, формування міжпредметних зв'язків тощо.

Основними *завданнями навчально-виробничої соціальної практики* були визначені:

- формування громадської активності учня;
- розвиток організаторських умінь і навичок учнів;
- формування в учня усвідомлення себе суб'єктом практичної діяльності, орієнтованої на професійне самовизначення;
- отримання учнем досвіду участі в різних видах практичної професійної діяльності;
- уточнення професійних намірів учня та визначення виду конкретної професійної діяльності, в якій з найбільшим ступенем задоволеності реалізується його інтелектуальний і творчий потенціал;
- співвіднесення знань про себе і обрану професійну сферу – створення умов для усвідомлення ним своїх можливостей, інтересів, уподобань, тобто, для адекватної самооцінки їм власних професійно важливих якостей, як передумови ефективності професійного самовизначення;

– надання учню можливостей оцінки власних професійно важливих якостей стосовно конкретного виду професійної діяльності.

Навчально-виробнича соціальна практика має ґрунтуватися на таких **принципах**:

- активності;
- комплексності;
- добровільності;
- самостійності;
- свободи вибору.

Реалізація навчально-виробничої соціальної практики включає такі **етапи**:

I. Підготовчий, під час якого учні знайомляться з метою та формами проведення навчально-виробничої соціальної практики, отримують завдання та вимоги щодо представлення результатів проведеної роботи, інструктуються з правил техніки безпеки:

1. Визначення теми, мети, місця і форми проведення навчально-виробничої практики.
2. Визначення основних завдань.
3. Добір науково-методичної та художньої літератури згідно з обраною темою.

II. Змістовно-організаційний, під час якого відбувається навчально-виробнича діяльність, що передбачена планом практики:

1. Розробка планів практичних занять керівником практики відповідно до теми, вікових особливостей, стану здоров'я і рівня досягнень дітей.
2. Проведення інструктивних занять з учнями щодо норм техніки безпеки на практиці.
3. Проведення навчально-виробничої практики згідно програми практики.

III. Підсумковий, під час якого відбувається звітування учнів щодо проведеної роботи, перевірка набутих знань і вмінь, підбиття підсумків навчально-виробничої соціальної практики:

1. Аналіз та узагальнення результатів проведення занять навчально-виробничої соціальної практики.
2. Вивчення недоліків в організації та проведенні навчально-виробничої соціальної практики.
3. Розробка методичних рекомендацій керівником практики щодо її оптимізації в наступному навчальному році.

Програма навчально-виробничої соціальної практики складається з таких розділів:

1. Загальні положення: терміни проведення та загальний час для проходження конкретного виду навчально-виробничої соціальної практики, вказівки про режим праці учнів, організація керівництва.
2. Мета і завдання навчально-виробничої соціальної практики.

3. Конкретний зміст робіт і функцій, які повинні виконувати учні в процесі навчально-виробничої соціальної практики.

4. Характеристика об'єкта (бази практики), де учні будуть проходити навчально-виробничу соціальну практику.

5. Обов'язкові види робіт, які мають бути виконані учнями в процесі навчально-виробничої соціальної практики.

6. Прийоми і методи роботи, що повинні бути освоєні учнями в процесі практики.

У процесі організації навчально-виробничої соціальної практики необхідно використовувати всі можливості для розвитку в учнів самостійності, кмітливості, здатності вільно орієнтуватися і приймати раціональні рішення у певних умовах, відповідальності за результати своєї практичної діяльності. Здійснюючи педагогічний супровід у процесі їхньої роботи, необхідно не надавати вказівки і рекомендації та попереджати можливі типові помилки.

Графік проведення навчально-виробничої соціальної практики, особливості її оцінювання та відповідальні особи затверджуються адміністрацією закладу.

Організація діяльності школярів під час навчально-виробничої соціальної практики орієнтована на розвиток в учнів комунікативних, організаційних, життєтворчих та професійно-трудова компетенцій, реалізацію індивідуального підходу до учнів, поглиблення теоретичної та практичної складових навчальних дисциплін.

Форми організації навчально-виробничої соціальної практики можуть бути різними залежно від її змісту, постійного чи тимчасового характеру роботи, матеріально-технічного оснащення, віку, підготовки учнів, стану їх здоров'я, кліматичних та інших особливостей. До них можна віднести такі види занять: професійні проби, практикуми, комплексні заняття міжпредметного характеру, конкурси та змагання, презентації науково-дослідних проектів, наукові конференції, екскурсії на виробництво тощо.

«Базами» навчально-виробничої соціальної практики в умовах навчально-реабілітаційного закладу можуть бути визначені: їдальня, бухгалтерія, пральня, столярна майстерня, швейна майстерня, шкільний архів, шкільна бібліотека, приймальня директора, соціально-психологічна служба, поліграфічний центр, конюшня, теплиця, виховна група, класна кімната, дитячий садок, кімната гурткової роботи, медична частина, кімната шкільного організатора.

Залежно від особливостей навчально-виробничої соціальної практики звітні матеріали можуть подаватися у вигляді:

- звітів про проведену роботу;
- результатів практичних робіт;
- презентацій проектів;
- щоденників спостережень;

– виготовлених виробів або обладнання, наочностей (гербаріїв, колекцій, добірки матеріалів, рефератів, стіннівок та ін.), розроблених схем та макетів, комп'ютерних програм тощо.

Основним *результатом* навчально-виробничої соціальної практики є отримання завершеного продукту діяльності – виробу, виконання функціональних обов'язків професіонала.

Поряд з основним результатом навчально-виробничої соціальної практики, конкретного продукту діяльності, особливого значення набуває підвищення рівня знань учнів щодо:

- змісту і характеру праці в певних сферах діяльності;
- вимог, що висуваються до особистісних і професійних якостей людини;
- правил техніки безпеки;
- затребуваності професії на ринку праці в регіоні;
- шляхів одержання професії;
- загальних теоретичних відомостей, інструментів, матеріалів, устаткування й правила їх використання.

Після завершення проходження навчально-виробничої соціальної практики кожен учень має написати звіт про її результативність. Структура звіту може мати наступну структуру: титульна сторінка, зміст, загальна інформація про базу практики, формулювання індивідуального завдання, опис діяльності та її результатів, надання пропозицій щодо покращення процесу організації практики, загальні висновки.

У процесі навчально-виробничої соціальної практики педагог виконує роль організатора, порадирика, консультанта або тренера.

Отже, навчально-виробнича соціальна практика виступає важливим компонентом моделі практико зорієнтованої життєтворчості вихованців Хортицького центру та обов'язковою і необхідною складовою освітньо-реабілітаційного процесу. Вона дозволяє створити ефективні умови для усвідомленого професійного самовизначення учнів за рахунок спеціальної організації їх діяльності, розширення знань про світ професій, формування здатності вибирати сферу діяльності, що оптимально відповідає їх особливостям і запитам ринку праці, з обов'язковим урахуванням особливостей їх здоров'я.

Використана література

1. Вострікова В. В. Педагогічні засади професійної орієнтації старшокласників у навчально-виховному процесі профільного ліцею : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Вострікова Вікторія Володимирівна – Херсон, 2009. – 257 с.
2. Гладкова В. М. Профориєнтація : навч. посібник. – Львів: Новий світ-2000, 2007. – 160 с.
3. Захаров Н. Н. Профессиональная ориентация школьников / Захаров Н. Н. – М. : Просвещения, 1988. – 272 с. – (Учебное пособие для студентов).
4. Климов Г. И. Професійна орієнтація і методи професійної роботи / Г. И. Климов. – Рівне : Рівн. пед. ін-т, 1995. – 180 с.